

Magyar Képzőművészeti Egyetem Doktori Iskola

Legújabb levelek az apácaimtól

Mestermunka

Arláth Krisztina

2025

Budapest

Témavezető: dr. habil Sass Valéria DLA, egyetemi tanár, professzor emerita

Arlách Krisztina: *Legújabb levelek az apácáimtól*, című kiállítás, ISBN+ Galéria, Budapest, 2025.

A kiállítást dokumentáló fotókat Arlách Krisztina készítette.

Mestermunkám több elemből álló installáció, melyet 2025 februárjában önálló kiállítás keretében mutattam be Budapesten az ISBN+ Galériában. Az installáció címe *Legújabb levelek az apácáimtól*. A kiállítást Tarczali Andrea művészettörténész nyitotta meg 2025 február 18.- án.

A Doktori Iskola keretében végzett művészeti kutatásom alkotói vonatkozásait összegző mestermunka koncepciójának szerves részét képezi az elméleti kutatásom során szerzett ismeretanyag, melynek összegzése doktori értekezésemben olvasható. A tapasztalaton alapuló alkotói és az ismeretszerzésen alapuló elméleti kutatás eltérő módszerei, esetemben egy egymásra ható, párbeszéd jellegű, kölcsönhatásokra épülő folyamatában alakították és egészítették ki egymást.

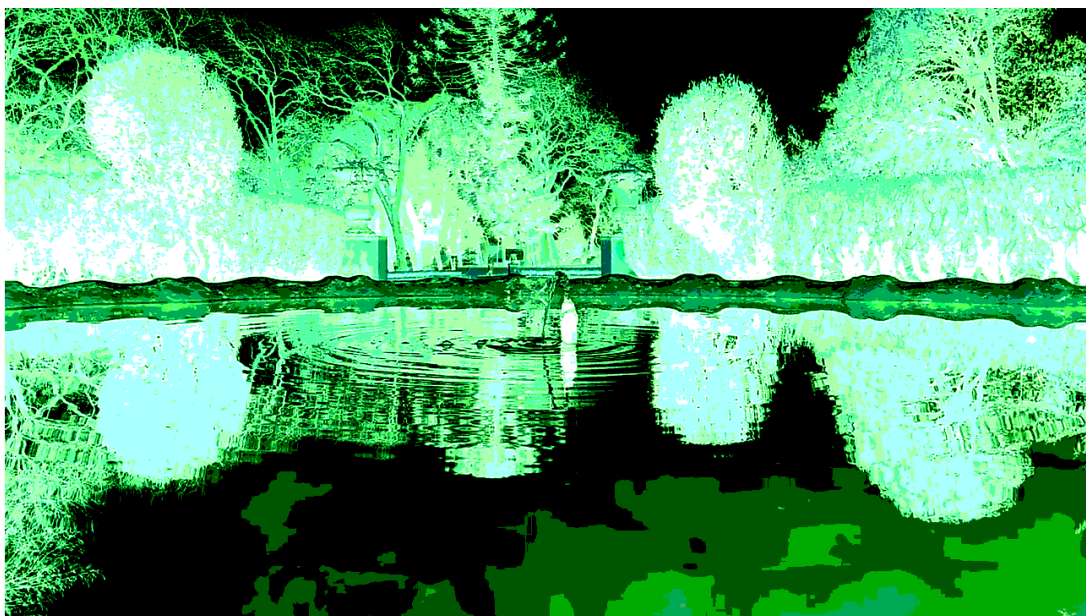
A kiállítás koncepciója

A nők művészetének progresszív hatása az európai kultúra alakulására volt a témakör, ami kijelölte alkotói kutatásomnak és a kiállítás koncepciójának tágabb kereteit. Ezen belül a művészet női úttörőinek szociális helyzetére, alkotásaira és az életművük által létrejött kulturális örökségre fókuszáltam.

A megvalósult mű bemutatása

A koncepció által kijelölt témakörre vonatkozó alkotói reflexióimat a nézők a kiállításon bemutatott installáció terében tapasztalhatták meg. Az installáció közléstartalmát a fénykép, a videó valamint a textilből - gipszből - és kőből készített szobrok együttesből létrejött összefüggésrendszer látványa tette a befogadó számára érzékelhetővé és értelmezhetővé.

A Portugáliában 2022-ben felvett, majd Rómában 2024-ben véglegesített videóban megjelent Paula de Odivelas 17. századi apáca és V. Joao portugál király szerelmének helyszíne, a mafrai palota kertje.

Arláth Krisztina: *I'm not sad*, videó (0:00:26), Róma, 2025

A fenti képen ebből a videóból látható egy still. A video egésze a szökőkút vízének mozgását láttatja és annak csobogását hallatja. Saját énekhangom van rávágva angol szöveggel. A kortárs online levelezésről szóló zenei aláfestés Mariana Alcoforado, 14. századi apáca egy versailles-i katonához írt szerelmes leveleihez kötődik.

Az alább fotón látható könyvritkaság Mariana Alcoforado apáca összegyűjtött leveleit tartalmazza. Ez a fotó szintén a kiállítás részét képezte.

Arláth Krisztina: *Mariana Alcoforado könyvével a Lisszaboni Nemzeti Könyvtárban*, digitális print, 30 X 40 cm, Lisszabon, 2022

A további videókat melyek az ISBN+ galériában bemutatott installáció részét képezték, a közel fél éves római képzőművészeti ösztöndíjam idején vettem fel a város utcáin. Ezek a videók azokat az akcióimat dokumentálják, amelyeknek során az általam Rómában készített gipszöntvényeket a város közterein helyezem művészettörténeti és kortárs kulturális kontextusba. Ezek az akcióim az 1500- 1700 között élt alkotó nők művei által közvetített társadalmi és kulturális viszonyokra reagálnak. Az egyik kiállított videóm az első női építész Plautilla Bricci temetési helyszínén, az olasz fővárosban a Basilica of Santa Maria in Trastevere templom bejáratánál megvalósult akciómat, az ideiglenes installációm elhelyezését mutatja.

Arláth Krisztina: *Legújabb levelek az apácaimtól*, kiállításrészlet, ISBN+ Galéria, Budapest, 2025.

Arláth Krisztina: *In memory of Plautilla Bricci*, installáció, textil, gipsz, 2,2 m X 30 cm, Piazza Santa Maria in Trastevere, Róma, 2025

A Santa Agatha, Santa Apollonia és Santa Lucia életéhez kötődő gipsz-öntvényeim ideiglenes installációját dokumentáló videók is az installáció részét képezték. Orsola Maddalena Caccia (1596-1676), a manierista festőnő, az észak-olaszországi Monferrato környékén dolgozott. Termékeny művészi munkásságának nagy része ma is ebben a kisvárosában tekinthető meg. A moncalvói Sain't Antonio di Padova templomban található, engem megihletett festménynek alább látható változata, a *Santa Liberata, Agata e Lucia* című mű. A festményen Szent Lucia egy tányéron tartja a szemét, Santa Agata pedig a levágott melleit.

Orsola Maddalena Caccia: *Sante Liberata, Agata e Lucia*, olaj, vászon, Parrocchia di Sant'Antonio di Padova, Moncalvo, 1657 körül.

A festményre reflektálva készítettem el saját szememről az alábbi képen látható gipszöntvényt, ami fémtálcára elhelyezve részét képezte a kiállításnak.

Arláth Krisztina: *Legújabb levelek az apácáimtól*, kiállításrészlet, ISBN+ Galéria, Budapest, 2025

Orsola Maddalena Caccia szentábrázolásainak tanulmányozása nagyban meghatározta a római kutatásom során végzett szobrászati alkotómunkámat, és az ott készült dokumentációs videóimat. A Szent Ágota témakör elméleti kutatása közben a levágott mellekről készítettem direktöntvényeket az Accademia di Belle Arti gipszöntő műhelyében. A Szent Apollónia témakört kutatva fogakról és kezekről vettem formát, melyeket Coletta Emiliano professzor segítségével készítettem el. Magdalena Jaminska, az egyetem másik ösztöndíjasa is betársult a munkámba, a videók egyikében ő is megjelenik.

Magdalena Jaminska és Arláth Krisztina: *In memory of Santa Agata*, gipszöntvény, fémálca, Róma, 2025

Az alábbi képeken a Vatikán Múzeumban általam elhelyezett, ideiglenes szobrom látható.

Arláth Krisztina: *Miért nincsenek a nők reprezentálva a Vatikán Múzeum szoborgyűjteményében még meztelenül sem?*, festett gipsz, 12 X 30 X 2 cm, Vatikán, Róma, 2024

A kiállítás részét képezte az a tardosi mészkőből készült szobor, amely combok torzóit ábrázolja harisnyatartóval. Az installáció ezen elemét Casanova önéletrajzi iratai ihlették, melyek egy számomra nagyon megható részt tartalmaznak, egy ajándék harisnyatartóról, melyet legnagyobb szerelmének egy apácának ajándékozott.

Arláth Krisztina: *Legújabb levelek az apácáimtól*, kiállításrészlet, ISBN+ Galéria, Budapest, 2025

Öt, apáca kezekre asszociáló textil szobor is része volt az installáció terének.

Arláth Krisztina: *Legújabb levelek az apácáimtól*, kiállításrészlet, ISBN+ Galéria, Budapest, 2025

Arláth Krisztina: *Legújabb levelek az apácáimtól*, kiállításrészlet, ISBN+ Galéria, Budapest, 2025

Arláth Krisztina: *Legújabb levelek az apácáimtól*, kiállításrészlet, ISBN+ Galéria, Budapest, 2025

Arláth Krisztina: *Legújabb levelek az apácáimtól*, kiállításrészlet, ISBN+ Galéria, Budapest, 2025

Arláth Krisztina: *Legújabb levelek az apácáimtól*, kiállításrészlet ISBN+ Galéria, Budapest, 2025

Arláth Krisztina: *Legújabb levelek az apácáimtól*, ISBN+ Galéria, Budapest, 2025

Két kortárs zenésszel dolgoztam a videók létrehozása során, Molnár Ákos és Leonardo Barbierato zenei művei hangzottak el az eseményen.

A z installáció elemeinek adatai

1 db 2 m X 1,5 m X 1,5 m textil, mely apácakezeket ábrázolt, fa tartórámával

3 db 0,6 m X ,05 m X 0,02 cm textilkép apácakezekkel

6 egyenként körülbelül 3 peres video, projektorral vetítve

1 db fotó, 30 cm X 40 cm, ami Mariana Alcoforadó könyvét, melyet a Lisszaboni Nemzeti Könyvtár olvasótermében olvastam, mutatja a kezemmel

1 kőszobor, 17 cm X 17 cm X 9 cm, mely harisnyatartókat és két combrészt ábrázol, anyaga tardosi mészkő

2 db gipszöntvény, 12 cm X 6 cm X 3 cm mely egy kezét ábrázolt egy csipesszel és foggal, textillel Santa Apolloniára utalva, és Santa Luciat megidézve

1 db szemről készített gipszöntvény, 6 cm X 6 cm X 2,5 cm egy fémtálcán.

*

Az alábbi szöveg Tarczali Andrea 2025. február 18-án elhangzott megnyitóbeszédének szerkesztett változata.

Női aktot a Vatikánba!

Félretéve a tréfát, lépünk közelebb, gondoljuk végig, milyen jelenségek sarkallják kiegyenlítő vagy harmonizáló aktivitásra Arlath Krisztinát? Milyen szokatlanok és milyen változatosak ezek? Fogalmazzunk finoman a tevékenység definiálásánál, mert micsoda fenyegető zöngéi lennének a revideálás, kompenzálás és kárpótlás kifejezéseknek? És nem utolsó sorban... miképp adózhatnánk elismerően annak a játékos hévnek, az együttérző kuncogásnak, a finom humornak, amit módszerként, már-már hosszútávú stratégiaként alkalmaz megközelítésében a művész, ami ettől még nem nélkülözi a kritikai élt. Naiv kérdéseket tesz fel vagy állításokat fogalmaz meg, már-már gyermeki egyszerűséggel tárja elénk rácsodálkozását bizonyos egyenlőtlenségekre, ami, úgy tűnik, kitartóan fenntartja figyelmét, élénk érdeklődését. Hiszen

már bő egy évtizede, a 2013-as *Végre kinőttek a tökeim* című projektjétől kezdve foglalkozik ezzel a hihetetlen tágasan kezelt szűk kérdéskörrel.

Animációs munkái sorával és doktori értekezésében is gondosan regisztrálja a számára fontos nőket. Ők azok, akik helyett most éppen mi vagyunk kénytelenek megküzdenni láthatóságukért. Az alkotó módszerével úgy könnyíti meg a helyzetünket, mint egy friss tavaszi fuvallat, ... könnyed narratíváit szinte ennek a mintájára működteti: itt fellebbent egy fátylat..., ott elfújja a súlyát a felejtésbe burkolózó... sötéten elleplező múltnak... és ezen a ponton már megnyílhat a kérdések sora. Miért nem tudunk mi ezekről a nőkről? Miért nem tudunk róluk sokkal többet?

A számbavételnél és felmutatásnál jobban izgatja az egy-egy alak mögött megbúvó történet, ami megmaradt belőle. Van ezekben a munkákban a karikírozás ellenére is valami visszafogottság, intimitás. A nem illendő gondolatok mégsem állítják meg abban, hogy a kérdéseit feltegye a mának. De kinek a pozíciójából beszél? Közelebb megy, kívárja, hogy ezek a letűnt női alakok visszanyerjék elevenségüket, megsúgják titkaikat...

Bánjunk örökünkkel szabadon, ne kössön béklyó! Követeljünk több női aktot a Vatikánba! Vajon a Guerrilla Girls plakátja nem épp ez ellen emelt szót? Úgy mint: *Nem kérünk több női aktot, van elég a múzeumokban! Viszont annál több női alkotót!* De itt nem csak alkotóként, még műalkotásként sincs helyünk a gyűjteményben. Ilyen körülmények között mégis indokoltnak tetszik a követelés, hisz a vatikáni szoborgyűjtemény kiállításain ki lett radírozva maga a nő, csak férfi aktokat látunk!

Apácák szerelme

A kiállításban a másik körülhatárolt téma az apácák szenvedélye. Mégpedig annak a kérdésnek a feszegetése, hogy miképp tekintsünk azokra az elődeinkre, akik gyakran gazdasági kényszer hatására beléptek egy szerzetesrendben, holott semmiféle belső indítást nem éreztek arra, hogy ilyen módon Istennek szenteljék életüket. Miközben egyre több ilyen élettörténetre derül fény, ennek az élethelyzetnek a másik oldala (pendantja/párdarabja) az apácák legendás szerelme sokkal inkább ismert, amelynek egyik híres példája Avilai Szent Teréz (1515-1582). Tőle tudjuk, hogy vallásos elragadtatása igencsak közel áll a szexuális elragadtatáshoz. Vágya közeli rokonságot mutat a szexuális vágygal, a fizikai testérzetei, ahogyan Teréz leírja vallásos tapasztalatait, nagyon is emlékeztetnek bennünket a szerelmi tapasztalat elemi excesszív voltára.

A szent nem teljesen alaptalanul került úgy ábrázolásra, ahogy Giovanni Lorenzo Bernini megformázta ismertté vált extatikus alakját (*Szent Teréz extázisa*, Santa Maria della Vittoria, Róma, 1647-1652). És talán az sem véletlen, hogy Terézt inkvizíciós bizottság elé citálták. Írásban is megfogalmazott gondolatai és érzései fennmaradtak. Ennek folyományaként még most is bizonyos körökben „nem helyénvaló” szentként tartják számon érzéki alakját. Mégis, épp ennek, az ekstatikus Isten-egyesülésről történő beszámolónak támadtak követői a lelkeségi irodalom körében. (*Olasz misztikus írónők Pozzi, G.-Leonardi, C. /szerk./ Európa Könyvkiadó, 2001*).

A vallási élmény és az erotika együttes megjelenése már a középkori trubadúrköltészetben is tetten érhető, a misztikus spiritualitásban pedig mindvégig fel-felüti a fejét - ez az egyház által ferde szemmel nézett jelenség. Az isteni szerelem misztikus apácái mellett pedig ott voltak azok a szerelmes apácáink, akik ugyan kénytelenek voltak egy rend kötelékében tevékenykedni, de nem tudtak vagy nem akartak a szenvedély és a szerelem testi ajándékairól lemondani. Megörződött ezeknek a nőknek a hangja a szerelmes apácák szerelmi lírája közvetítésével, és például egy 17. századi apáca szerelmes leveleivel, ami a művész jelen kutatásának kiindulópontját, egyik fontos szálát képezte (Sóror Mariana Alcoforado: *Love Letters of a Portuguese Nun*, 2022). Ezeket az apácákat is megidézi a kiállítás a rácsodálkozás és az együttérzés hangján. A fő tevékenység ezekben az apácarendekben a napi imádságos órán, a zsolozsmán való részvétel, (az ápoló és a tanító tevékenység mellett is). Az imádkozó kéz elénk állítja ezt a rendszerszintű anomáliát: ez a kéz bizony egy éppen szent cselekedetet végző, de közel sem feltétlenül szent életű nő keze, ...ami történetünk összefüggésében végtelenül emberi. Nem is olyan ritkán, előfordul, hogy ezek a családi nyomásra, kényszer hatására rendbe kerülő lányok és nők végül a művészetükben találnak kiteljesedésre.

Tarczali Andrea

2025